

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ОДЕСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРИКЛАДНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА
МЕНЕДЖМЕНТУ ІМ. Г.Е. ВЕЙНШТЕЙНА

МАТЕРІАЛИ

VI МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

11 – 13 жовтня 2018 р.

ЕКОНОМІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ

РОЗВИТКУ УКРАЇНИ НА

ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

м.Одеса

УДК: 338.43:316.502(477)

Економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку ХХІ століття. Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції 11-13 жовтня 2018 р. Одеса: Одеська національна академія харчових технологій, 2018. – 327 с.

У матеріалах конференції знайшли відображення економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку ХХІ століття. Були запропоновані шляхи вирішення найактуальніших та нагальних проблем багатьох сфер сучасного бізнесу та новітні управлінські технології в сучасних турбулентних умовах існування підприємств. В доповідях особлива увага приділялась прикладному характеру досліджень та їх впливу на поліпшення економічної ситуації в країні.

Науковий редактор Каламан О.Б. – директор ННПЕіМ ім.Г.Е.Вейнштейна ОНАХТ

Редакційна колегія:

Агеева І.М. - к.е.н., доц., Басюркіна Н.Й. - д.е.н., доц., Купріна Н.М. - к.е.н., доц., Лагодієнко В.В. – д.е.н., проф., Немченко В.В. - д.е.н., проф., Павлов О.І. - д.е.н., проф., Рогатіна Л.П. - к.с.н., доц., Савенко І.І. - д.е.н., проф.

Рекомендовано до видання Вченою Радою Одеської національної академії харчових технологій протоколом № 2 від 02.10.2018 р.

Матеріали додаються за оригіналами рукопису

Редакційна колегія не несе відповідальності за зміст та сутність наданих матеріалів

Зменшення виробництва хліба та хлібобулочних виробів в Україні протягом останніх років було зумовлено такими чинниками: зниження купівельної спроможності населення; зростання цін на хліб та хлібобулочні вироби, яке зумовлене девальвацією гривні; виникнення великої кількості малих підприємств, міні-пекарень, фізичних осіб-підприємців; втрата ринків збуту та зупинка виробничих потужностей на окупованих територіях Криму, Донецької і Луганської областей [4]. В Україні не створена система розробки та виробництва сучасних машин і обладнання для харчової промисловості та хлібопекарської галузі зокрема. Це зумовлює активізацію основної ідеї розробки стратегічного бачення та місії майбутнього підприємства хлібопекарської галузі, сільського господарства та науково-дослідних установ як співробітництва для спільного використання переваг регіону і виробничих потужностей, проведення спільних досліджень, обміну та узгодження технологічних процесів, просування своєї продукції на вітчизняних і закордонних ринках, створення продукції об'єднаними зусиллями. Така взаємодія дасть змогу досягти синергетичного ефекту, посилити спільні можливості всіх ланок. Встановлено, що не зважаючи на те, що хлібопекарські підприємства виробляють продукт першої необхідності щоденного вжитку, вони повинні постійно вдосконалювати виробничі процеси, організаційні системи, відносини з постачальниками та споживачами хлібопекарської продукції, налагоджувати зв'язки з науково-дослідними установами з метою розширення асортименту хлібопекарської продукції та технології її виробництва, щоб виробляти й реалізувати якісний продукт оперативніше ніж конкуренти й забезпечити виграшну позицію на ринку хліба та хлібобулочних виробів.

Література

1. Завертаний Л. В. Сучасний стан та перспективи розвитку хлібопекарської галузі України / Л. В. Завертаний // Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління. – 2015. – Т 14. - Вип. 2. – С. 194-203.
2. Костецька Н. І. Ринок хліба і хлібобулочних виробів України: стан і перспективи розвитку / Н. І. Костецька // Галицький економічний вісник. – 2015. – Т 48. – № 1. – С. 26–31.
3. Навольська Н. В. Дослідження ринку хліба і хлібобулочних виробів в Україні / Н. В. Навольська // Глобальні та національні проблеми економіки. - 2016. - В. 11. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/11-2016/93.pdf>.
4. Прокіп М. І. Стан хлібопекарської галузі в Україні / М.І. Прокіп [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rusnauka.com>.
5. Струнін В. В. Вітчизняний ринок хлібобулочних виробів: сучасний стан та перспективи розвитку / В. В. Струнін, Т. М. Філоненко // Ефективна економіка. – 2014. – № 12. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua>.

СУТНІСТЬ РУРАЛІЗМУ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ УКРАЇНИ

Павлов О. І., д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки промисловості
Одеська національна академія харчових технологій

Руралізм як світогляд та ідейна течія є похідним від руральності (стан відповідного образу життєдіяльності), природно-історичне лоно якої – аграрна

епоха. Домінуючою ознакою руральності в аграрну епоху був певний спосіб виробництва матеріальних благ, які в малозміненому вигляді черпалися з природного середовища, тим самим завдаючи їй часто непоправних втрат.

В індустріальну епоху над людиною, яка вважала себе в попередню епоху господарем природи, піднявся капітал, який почав диктувати правила поведінки в суспільстві, підлеглі інтересам його власників, які вступали в протиріччя з законами природи. У цьому сенсі руральність стала заручницею економічної кон'юнктури, яка орієнтувала суб'єктів господарювання на вкладення коштів в менш трудомісткі і більш прибуткові галузі діяльності і перш за все ті з них, які є рушіями прогресу. В умовах, регульованих ринковим середовищем, аграрний спосіб виробництва поступився своїми лідируючими позиціями індустріальним видам діяльності. В індустріальну епоху в силу повільної трансформації суспільних перетворень в Україні, остаточно склалося її відставання від європейських країн й за темпами рурального розвитку.

У постіндустріальний період на стані руральності відбилася різна капіталістична спадщина, характерна для розвинених країн старої Європи, полупериферійних економік Східної і Центральної Європи, а також для пострадянських республік. Така економічна неоднорідність заклала основи роздільного рурального розвитку в означених просторових сегментах. Відмінною рисою європейського рурального розвитку є не втрата ним розвинених форм руральності в усіх її проявах. Більш того, сьогодні в рамках програм сільського розвитку ЄС вживаються заходи з вирівнювання рурального розвитку в країнах старої і нової Європи, розробляються і успішно реалізуються спеціальні програми підтримки сільських територій з менш сприятливими умовами розвитку. Одночасно вживаються заходи з вирівнювання рівня соціально-економічного розвитку руральних і урбанних територій.

В Україні вирішення руральних проблем віднесено до відповідальності територіальних громад, які переживають період реорганізації в процесі їх добровільного об'єднання. До парадоксу руральності в Україні слід віднести невідповідність сучасного стану соціального і природного середовища рівню доходів великих агрохолдингових компаній. Така ситуація вимагає розробки моделі рурального розвитку з активною державною підтримкою села.

Каталізатором наукового обґрунтування цієї моделі і її впровадження в соціальну практику має бути руралізм як певна система світогляду та ідеології, доведена до рівня національної ваги, враховуючи сучасний рівень розвитку українського суспільства.

Руралізм являє собою одну із складових понятійно-категоріального апарату руралістики. У своїй сукупності цей апарат постає як тезаурус, що складається з таких ключових, фундаментальних понять, як «руральність», «руральний розвиток». «руралізація», «руралізм», зміст та обсяг яких формує систему знань про руралістику – міждисциплінарну наукову галузь. Міждисциплінарний характер руралістичних знань передається за допомогою рурального дискурсу, який постає як комунікативна взаємодія адресанта та адресата текстового повідомлення, що концентрується навколо опорного концепту (рурального розвитку) і дискурсивного топіку (руральної теми), відображених у відповідних

поняттях. За рахунок такої взаємодії формується певна концептосфера, складовими якої є мовні та когнітивні структури: дійсність (руральність) – концепт або думка (руралізм) і мова у формі тексту (сукупність руральних понять). Ця концептосфера перебуває у постійному русі, еволюціонуючи у просторі та часі, що дістає відповідне відображення у науковому дискурсі.

З чотирьох ключових понять, які складають фундамент руралістичних знань, два – «руральність» і «руралізм» – вперше імплементовані в науку в нашій монографії [1]. Перший термін інтерпретується як перманентний стан буття в руральному просторі, яке змінюється за своїм змістом, але не за сенсом, під впливом факторів внутрішнього і зовнішнього середовища. Стан руральності в будь-якому суспільстві в той чи інший період його історичного розвитку – це свого роду ідентифікаційний код і індикатор його цивілізованості. У цьому сенсі Україна демонструє приклад поспішного і нічим не виправданого «переступання» через сучасний етап свого рурального стану, не обтяжуючи себе турботою про його вдосконалення, а сприймає його як щось другорядне, тим самим свідомо консервуючи цілий комплекс проблем, без вирішення яких неможливо рухатися далі по шляху суспільного прогресу. Подібного роду легковажність, яка виступає під прикриттям європейськості і сором'язливості в очах світової громадськості за таку свого роду відсталість, обертається бумерангом минулого в сьогодення, яке на перевірку виявляється далеко не райдужним.

Поняття «руралізм є найменш розробленим у науці порівнянно з іншими категоріями руралістики. В історії науки більше закріпився термін «аграризм». Проте він не заміщує собою слово «руралізм», яке передає більш широкий зміст зазначеного явища.

Історична місія руралізму полягає не стільки в зміні середовища існування сільського соціуму, скільки – самого «*homo ruralistucus*». Тому центральне місце в руралізмі займає антропо-руральний дискурс, який пов'язаний зі світом почуттів, переживань, світоглядом, розумовою та перетворювальною діяльністю з «перероблення» людини, що знаходиться в руральному просторі, й підвищенням його життєствердної ролі в суспільному розвитку. Недооцінка цієї місії загрожує руйнуванням традиційних цінностей сільського способу життя, втратою селянства як первинної форми існування соціуму, його природної основи, послабленням соціального контролю над сільськими територіями. Для усунення цієї загрози необхідна серйозна і довготривала робота щодо зміни суспільної свідомості на основі селяноцентризму як світоглядного принципу, який передбачає перетворення цілей рурального розвитку в задачу загальнодержавного значення.

Така постановка зазначеної проблеми змушує по-іншому подивитися на психологічний портрет селянства, його поведінкову лінію, детерміновану не тільки економічними інтересами, а й психофізіологічним і душевним ладом. З точки здорового глузду, не представляється можливим що-небудь змінити в перебігу рурального життя без наявності зрілого селянського класу і його психологічної готовності до змін. І в цьому сенсі належить виконати величезну роботу перш за все з переосмислення власне селянством свого суспільного покликання.

Усі роки існування української незалежної держави однією з найбільш наболілих і обговорюваних тем є тема сільського розвитку в Україні, яка об'єднала навколо себе як його прихильників, так і супротивників. Мабуть ніколи раніше не було прийнято таку кількість нормативно-правових актів, програм, інших документів, що номінально регулюють сільський розвиток. У спеціалізованих вчених радах захищені десятки кандидатських і докторських дисертацій, опубліковано не менша кількість монографічних досліджень, присвячених різним аспектам сільського розвитку, сільських територій і українського села. Однак це не тільки не сприяло практичному вирішенню наявних у цій сфері проблем, а скоріше розділило суспільство на тих, хто позитивно оцінює розвиток України в рамках аграрної та сільської парадигм, і решту його частину, стурбовану наростаючою тенденцією перетворення нашої країни в «сировинний придаток» Європи.

Індустріальні «лобісти» і урбаністи ратують за промислове відродження України. Однак ніхто з них не пропонує конкретних шляхів реалізації цього проекту. А вся справа в тому, що жоден з гіпотетично можливих проектів поки що не розроблено, а тому й не реалізовано. Ймовірно, слід тверезо подивитися на речі і не впадати в крайнощі, керуючись принципом «за» або «проти».

Дійсно, в Україні за останнє десятиліття спостерігається збільшення експортних поставок не готової агропродовольчої продукції, а сировинних товарів. Відповідно зростає частка доданої вартості зазначеної продукції в загальному обсязі доданої вартості та у ВВП країни. Проте слід зазначити, що зростання частки аграрного сектора в структурі національної економіки відбувається на тлі занепаду промислового сектора. Однак це аж ніяк не виправдовує позицію, яку займають на зовнішніх ринках великі аграрні компанії холдингового типу, в першу чергу, зернові агротрейдери, які зацікавлені в швидкому отриманні величезних прибутків від реалізації на експорт зернових і технічних культур, без вкладання коштів в переробну галузь та в тваринництво.

У зв'язку з цим слід відмовитися від спекуляції на тему, пов'язану з «сировинними пастками», які нібито несуть загрозу національній безпеці, і тверезо і виважено підійти до пошуку виходу з ситуації, що створилася. А це передбачає відмову від навмисного вкидання в інформаційний простір всякого роду «джинси», «заспокійливої» громадську думку тим, що Україна нібито входить в ТОП-10 країн Європи за рівнем розвитку сільського господарства, ґрунтуючись при цьому лише на показнику його питомої ваги у ВВП країни. Недарма серед них немає жодної розвинутої країни. Очевидно, в даному випадку слід було б зіставити конкурентні можливості України в порівнянні з дійсно найбільш розвиненими в сільськогосподарському відношенні країнами, в десятку яких входять США, Японія, Китай та інші розвинені країни. Тут, як то кажуть, одне іншому не заважає: сільське господарство не заміщає промисловість, а промисловість не витісняє в повному обсязі сільське господарство.

Насправді загроза національній безпеці виходить з іншого боку – від свідомого нехтування існуючих проблем руральності, обумовлених передусім сучасним станом ментальності вітчизняного соціуму.

Цей висновок підтверджується ментальною картою образів сільських територій України (табл. 1), яка репрезентує об'єкти ідентифікації в уявленні певних суб'єктів ідентифікації, що характеризує тип їх мислення, рівень свідомості та ставлення до цих природних та соціально-просторових утворень.

Таблиця 1 – Ментальна карта образів сільських територій України*

Суб'єкт ідентифікації	Тип образу	Характеристика типу образу
Сільське населення	Частково вернакулярний	Вернакулярні (рідні) території; місце життєдіяльності за фактом, а не за вибором
Суб'єкти господарювання	Споживацький	Місце вкладання капіталу та отримання прибутку
Міське населення	Нейтральний	Ностальгічні місця малої батьківщини; дачні ділянки; заміські садиби
Органи публічної влади	Зацікавлений	Території, в межах яких вирощується сільськогосподарська сировина та виробляється харчова продукція
Громадські організації	Позитивний	Місця рекреації та відпочинку

*Авторська розробка

Згідно інформації, наведеної в таблиці, для більшості населення України, включаючи й мешканців села, сільські території не сприймаються як місце бажане для життєдіяльності. Переважна частина сільської молоді не пов'язує свої перспективи з проживанням на сільських територіях. Це свідчить про негативний імідж цих територій як місця не привабливого для проживання. З огляду на це місія руралізму полягає у зміні іміджу сільських територій з переважно негативного на позитивний. Зазначене завдання лежить у площині ментальних стереотипів, які еволюціонують в останні десятиліття не в бажаному для сільських територій напрямі.

В Україні швидкими темпами формується соціально-демографічно-поселенська структура суспільства, яка замішана на симбіозі незрілості історичних, психологічних, соціально-економічних передумов ринкових відносин, антикапіталістичній ментальності, користюлюбській психології, політичній свободі, що є не завойованою, а дарованою долею. Цей психологічний генотип в даний час заповнив практично всі пори суспільного організму.

Селянство, у своїй переважній більшості, становить сьогодні, висловлюючись мовою Л. Гумільова [2, с. 265], майже третину субпасіонарного українського негромадянського суспільства. Тому робити ставку виключно на територіальну громаду, як на основу сільського розвитку, означає передати справу порятунку потопаючих в руки самих потопаючих. Необхідні більш радикальні заходи, пов'язані з реалізацією перерозподільної політики в самому прямому її значенні, спрямованої на створення інституційних, організаційних і фінансових передумов для динамічного розвитку господарств населення і фермерських господарств.

Ключ до розв'язання зазначених проблем перебуває у площині формування та інтеграції світогляду, який має бути представлений руралізмом, як складовою міждисциплінарної наукової галуззі (руралістика), і успішної руральної практики.

Література

1. Павлов А. И. Руралістика: теория, методология, научные направления: монография. – Одесса: Астропринт, 2018. – 408 с.
2. Гумилев Л. Н. Этногенез и биосфера Земли. – 2-е изд., испр. и доп. – Л.: Изд-во Ленинград. ун-та, 1989. – 496 с.

34.	УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТНИМИ ПЕРЕВАГАМИ ПІДПРИЄМСТВ ХЛІБОПЕКАРСЬКОЇ ГАЛУЗІ Дурбалова Н. І., аспірант, ОНАХТ, м. Одеса	90
35.	СУТНІСТЬ РУРАЛІЗМУ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ УКРАЇНИ Павлов О. І., д.е.н., професор, завідувач кафедри, ОНАХТ, м. Одеса	91
36.	ОСНОВНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ВЫЯВЛЕНИЯ И УПРАВЛЕНИЯ РИСКАМИ ПРЕДПРИЯТИЙ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ О.Г. Винник, старший преподаватель, Н.В. Кирьянчикова, студент Гомельский государственный технический университет им. П.О. Сухого	96
37.	ПОРТФЕЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВИБОРУ СТРАТЕГІЇ М'ЯСОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ Дьяченко Ю.В., старший викладач, ОНАХТ, м. Одеса	99
38.	АНАЛІЗ СПОЖИВЧИХ ПЕРЕВАГ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ АСОРТИМЕНТУ НАБОРУ СУХИХ ПРОДУКТІВ ДЛЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ Мардар М.Р., д.т.н., професор, Статєва М.С., аспірант, ОНАХТ, м. Одеса	102
39.	ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ Крупіна С.В., к.е.н., доцент, Яблонська Н.В., к.е.н., доцент, ОНАХТ	104
40.	СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕФЕКТИВНІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ Васьковська К.О., к.е.н., ст. викладач, Стецюк В.М., магістрант, ОНАХТ,	107
41.	РОЗВИТОК АГРОХОЛДІНГІВ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ: ЗДОБУТКИ І ВИКЛИКИ Дідух С.М., к.е.н., доцент, ОНАХТ, м. Одеса	109
42.	ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЛОГІСТИКИ В УКРАЇНІ Відоменко І.О. к.е.н., доцент, Кондратюк Н.С., магістрант, ОНАХТ	111
43.	БРЕНДИНГ БЕЛОРУССКИХ ПРОИЗВОДИТЕЛЕЙ МОЛОЧНОЙ ПРОДУКЦИИ НА ВНУТРЕННЕМ И ВНЕШНИХ РЫНКАХ Соловьева Л.Л., к.э.н., доцент, Домород А.В. старший преподаватель Гомельский государственный технический университет им. П.О.Сухого	113
44.	ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОЦЕДУР ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ Кухарук А.А., викладач екон. дисциплін першої категорії, Коробкіна О.В., викладач-методист економічних дисциплін Одеський технічний коледж	116
45.	ПОЗИТИВНІ ТЕНДЕНЦІЇ У ВИРОБНИЦТВІ І ВИКОРИСТАННІ БЮГАЗУ У ПЕРЕРОБНІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ Коробкіна О.В., викладач-методист екон. дисциплін вищої категорії, Копайгородська Т.Г., викладач-методист екон. дисциплін вищої категорії, Одеський технічний коледж	118
46.	РОЗВИТОК ФУНКЦІЇ МАРКЕТИНГУ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ Проскурніна Н.В., к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки та менеджменту ЗЕД Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця	122
47.	АКТУАЛЬНІ МЕТОДИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ Голубьонкова О.О., к.е.н., доцент, Чирка В.В., аспірант, ОНАХТ	124
48.	МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ АСОРТИМЕНТНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВ ХЛІБОПЕКАРСЬКОЇ ГАЛУЗІ Лобоцька Л.Л., к.т.н., доцент, Орлова О.В., магістрант, ОНАХТ, м. Одеса	126
49.	ПРОБЛЕМИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ М'ЯСОПЕРЕРОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В УКРАЇНІ Свістун Т.В., к.е.н., доцент, Мороз Д.О., магістрант, ОНАХТ, м. Одеса	128